

MARIAN RUSECKI

SEMINARIUM SEKCJI TEOLOGII FUNDAMENTALNEJ (29 III 1978)

W dwudziestolecie powołania przy Komisji Episkopatu Polski sekcji teologii fundamentalnej odbyło się w dniu 29 III 1978 r. na KUL spotkanie wykładowców apologetyki w seminariach duchownych. Uczestniczyło w nim 30 wykładowców i kilkunastu gości. Tegoroczne seminarium, trzynaste z kolei, poświęcone było problematyce zmartwychwstania. W zagajeniu przewodniczący sekcji teologii fundamentalnej ks. prof. dr E. Kopeć podkreślił znaczenie zmartwychwstania dla wiary chrześcijańskiej i teologii. Uzasadniając potrzebę zajęcia się tym problemem, który *ex professo* należy do apologetyki, wskazał na olbrzymie zmiany, jakie od ok. 20 lat zachodzą w jego rozumieniu. Zmian tych nie uwzględniają opracowania podręcznikowe, nawet najnowsze. Wskutek tego w seminariach często wyklada się przestarzałą koncepcję przeznaczoną dla celów apologetycznych.

Następnie w referacie pt. *Stan badań nad zmartwychwstaniem Chrystusa w teologii XX w.* ks. E. Kopeć scharakteryzował szczegółowo dwa wspomniane okresy. W pierwszym zmartwychwstanie ujmowano jako fakt ściśle historyczny, którego sprawdzianami były somatyczne ukazywania się Chrystusa i pusty grób. Na takie rozumienie zmartwychwstania wpłynęła ówczesna biblistyka traktująca księgi NT jako źródła ściśle historyczne oraz metoda historyczno-krytyczna, która zastosowana do zmartwychwstania miała wykazać zarówno sam fakt, jak i znaki zmartwychwstania, stanowiące niezbité dowody jego historyczności. Przy tym problematyka zmartwychwstania kształtowała się pod wpływem poglądów kwestionujących ujęcie katolickie.

Omawianie tych poglądów autor rozpoczął od szkoły liberalnej, która odrzucała fakt zmartwychwstania i przyjmowała, że oznacza ono jedynie wiarę w triumf niebiański Jezusa, tj. w Jego życie wieczne (A. Meyer). Podobnie modernizm tłumaczył zmartwychwstanie Jezusa subiektywnym przeżyciem wiary uczniów. Przy takim

pojmowaniu zmartwychwstania również chrystofanie niczego nie dowodzą, bo jako zjawiska zmysłowe są nieadekwatne dla wyrażenia rzeczywistości nadprzyrodzonej. Ze swej strony prelegent wysunął kwestię, czy dekret *Lamentabili*, potępiający ujęcia modernistyczne, ma moc rozstrzygnięć doktrynalnych. Innym czynnikiem kształtowania się problematyki zmartwychwstania w teologii katolickiej były twierdzenia zwolenników porównawczej historii religii. Według nich termin „zmartwychwstanie” miał być zapożyczony z religii starożytnych, w których oznaczał antropomorfizację obumierających i powracających do życia sił przyrody. Wreszcie szkoła *Formgeschichte* przeniosła punkt ciężkości problematyki zmartwychwstania ze świadectw ewangelijnych na ich prehistorię, akcentując zasadę *Sitz im Leben* (zmartwychwstanie dla potrzeb kultowych).

Drugi okres rozpoczął się od zastosowania metody form literackich w egzegezie katolickiej, co pozwoliło m. in. na inną ocenę źródeł biblijnych i odmienne ukierunkowanie całej teologii. O ile dawniejsza teologia odwoływała się do refleksji filozoficznej, zwracając uwagę na zaistnienie oraz istotę faktu, o tyle dzisiejsza koncentruje się na zbawczym znaczeniu słowa Bożego i wydarzeń historii świętej. W świetle takiego podejścia w problematyce paschalnej ważniejsze jest znaczenie zmartwychwstania Jezusa dla nas niż to, czy rzeczywiście umarł i zmartwychwstał. Dlatego zmartwychwstanie ujmowane jest nie tylko jako wydarzenie przeszłe, ale i jako rzeczywistość, która trwa. Obecnie dąży się do wypracowania koncepcji integralnej, która godziłaby ujęcie obiektywne z subiektywnym. W tej perspektywie należałoby mówić nie tyle o historyczności, ile o realności zmartwychwstania. Na zakończenie prelegent zestawiał poglądy na ten temat współczesnych teologów katolickich: Van Oscha, R. Pescha, X Leon-Dufoura, B. Rigau, P. Schoonenberga, E. Schillebeeckxa i W. Kaspera.

W kolejnym referacie ks. dr hab. W. Hładowski omówił charakter przekazów wielkanocnych jako problem w badaniach nad wiarogodnością objawienia. Pełny tekst referatu zamieszczony jest w niniejszym numerze STV.

Uzupełnieniem wykładu ks. Kopecia był referat ks. mgr. K. Skawińskiego wykazujący, jak na tle zarysowanej sytuacji teologii w XX w. kształtowało się i nadal się rozwija pojęcie zmartwychwstania. Prelegent przedstawił dotychczasowe koncepcje w dwu grupach: ujęcia subiektywne (protestanckie) i obiektywne (katolickie). W pierwszej wyróżnił następujące stanowiska. 1. Zmartwychwstanie jako gloryfikacja duchowa (A. Meyer, M. Goguel). Idea duchowego uwielbienia Chrystusa była wcześniej-

sza niż idea zmartwychwstania somatycznego, która jest wynikiem zabiegów apologetycznych gminy. W dniu bowiem zesłania Ducha Św. Piotr nie powołuje się ani na pusty grób, ani na chrystofanie. 2. Zmartwychwstanie pojęte mitologicznie jako personifikacja cyklicznych przemian natury. Idea zmartwychwstania Jezusa miała rzekomo powstać na styku mesjanizmu ST i soteriologii misteriów pogańskich. 3. Zmartwychwstanie rozumiane symbolicznie. Punktem wyjścia jest analiza pojęcia *egegetai* (perfectum), które nie mówi nic o realnym fakcie, lecz jest refleksją nad zbawczym znaczeniem krzyża (R. Bultmann) lub chrystofaniami (W. Marxen). Bultmann twierdził, że Jezus zmartwychwstał w kerygmacie wyjaśniającym krzyż. Ponieważ obraz świata jest w Piśmie św. przedstawiony mitycznie, należy odrzucić wydarzenia paschalne. Według Marxena zjawienie się Zmartwychwstałego było wynikiem interpretacji obecności Jezusa w Kościele przez uczniów w świetle antropologii żydowskiej.

W drugiej grupie referent omówił katolickie ujęcia zmartwychwstania. 1. Reanimacja somatyczna jako reakcja na protestanckie pojęcie gloryfikacji duchowej. Utrzymywano, że wszystkie szczegóły o zmartwychwstaniu zawarte w Ewangeliach są historyczne. 2. Gloryfikacja somatyczna, w myśl której Jezus żyje somatycznie w nowej egzystencji nadprzyrodzonej. Chrystus jest Adamem czasów eschatycznych, a zmartwychwstanie — ósmym dniem stworzenia (patrystyka). Historyczną weryfikację zmartwychwstania stanowią: pusty grób, o którym relację zawierała *implicita* kerygma paschalna, oraz chrystofanie. 3. Zmartwychwstanie pojęte integralnie lub historio-zbawczo. Akcentuje się jego zbawcze znaczenie, jako wydarzenia eschatycznego umieszczonego w ciągu zdarzeń historycznych. Chrystus w zmartwychwstaniu otrzymał pełnię władzy nad całym światem, stając się w pełni Zbawicielem. Drugie i trzecie znaczenie jest dzisiaj przyjmowane w kręgach katolickich egzegetów i teologów.

Ostatni referat ks. dr. hab. E. Tomaszewskiego pt. *Geneza wiary paschalnej* ze względu na nieobecność autora został odczytany. Wysunięty w nim został problem, czy u podstaw wiary uczniów znajdowały się wydarzenia paschalne, tj. chrystofanie i pusty grób, czy też ziemskie życie Jezusa, Istnieją na ten temat dwie katolickie interpretacje. R. Pesch traktuje chrystofanie jako legendy, E. Schillebeeckx zaś — jako przeżycia wewnętrzne apostołów. Na podstawie porównania obu interpretacji ze źródłami nasuwa się wniosek, że zarówno chrystofanie jak pusty grób mają charakter historyczny, tj. są zjawiskami obiektywnymi. Inicjatywa bowiem chrystofanii pochodzi od Boga, Chrystus jest w nich roz-

poznawany i On wydaje nakaz misyjny. Również pusty grób jest faktem historycznym, ponieważ są tego świadkowie, a ponadto w pierwotnym chrześcijaństwie nie było kultu grobów rozwiniętego na Wschodzie. Można więc przyjąć, że wiara uczniów opierała się nie tylko na ziemskim życiu Jezusa, ale także na widzeniach Zmartwychwstałego.

Po każdym z referatów miała miejsce dyskusja, która dotyczyła zarówno kwestii merytorycznych, jak i merytoryczno-hermeneutycznych oraz metodologicznych. Zwrócono uwagę na niezbyt jasne przedstawienie integralnej koncepcji zmartwychwstania oraz dynamicznego charakteru świadectwa i jego wielorakich uwarunkowań. Zastanawiano się nad relacją zmartwychwstania jako faktu historycznego i jako cudu. W odniesieniu do źródeł rozważano problemy teologiczno-historycznego charakteru, jak również tendencyjnych niekiedy interpretacji, np. co do załamania uczniów po śmierci Mistrza. Pytano, w jakim sensie zmartwychwstanie jest znakiem objawienia i jego pełnią oraz czy można mówić o zmartwychwstaniu bez wiary. Wysuwano też kwestie praktyczne, np. czy w świetle przekazów biblijnych, zwłaszcza paschalnych, nie należałoby w teologii fundamentalnej stosować metody teologicznej; jak mówić o zmartwychwstaniu dziś; jak wyklądać o nim w seminariach duchownych. Ponieważ obrady przewidziane na dwa dni trwały tylko jeden dzień, dlatego dyskusja musiała być z konieczności skrócona.

Na zakończenie zaproponowano ewentualne tematy przyszłego spotkania: analiza postulatów Instrukcji Papieskiej Komisji d.s. Studiów Teologicznych odnośnie do wykładania teologii fundamentalnej oraz zagadnienie sukcesji prymacjalnej. Szkoda, że nie doszedł do skutku planowany referat nt. *Zmartwychwstanie Chrystusa a powstanie Kościoła*. Pozwoliłby on ustosunkować się do misyjnych interpretacji chrystofanii, występujących nie tylko w teologii protestanckiej. Zagadnienie to staje się szczególnie aktualne ze względu na jego powiązania z problematyką ekumeniczną.